

DE KOUWE OUWE

‘Als je de waarheid spreekt, blijf je leven. Als je liegt, ben je dood.’

‘Ik ben niet bang voor de waarheid, maar voor de leugen.
De waarheid kan je bevestigen en de leugen niet.’

Stanley Hillis

Inhoud

Proloog	9	De consigliere	243
De talkshow	11	De Joego	261
De Allesweter	19	Kommissaris Rex	279
De geest	40	De suikeroom	291
De bankrover	58	De kledingverkoopster	302
De weg naar Sonja	85	De Libanees	308
De dochter	91	De schaduw	326
De familie	98	De overlever	343
Oom Ben	110	Weggooiers	371
De coffeeshouder	117	De Colombianen	376
De Rooie	129	De briefjes	383
De Skele	144	De erfenis	400
De Groep	162	Hotel van de onderwereld	408
Zamenhofstraat	174	De aanslag	412
De Neus	188	De afscheidsdienst	422
De Verwijdering	204	Nawoord	425
De vastgoedman	229	Dankwoord	431
Costa Blabla	235	Vijftien jaar na de moord	433

Proloog

‘*Taxi, sir?*’

‘*Need a taxi, sir?*’

‘*Sir, taxi to the city?*’

In de aankomsthal van het vliegveld van Beiroet komen ze meteen als horzels op ons af. Sommigen van hen houden even drie seconden een pasje omhoog dat ze om hun nek hebben hangen, alsof dat ons het vertrouwen moet geven dat we in goede handen zijn. Anderen roepen alleen maar: ‘*Hey! Sir, hey!*’

We vragen wat een rit naar het centrum van Beiroet kost. ‘*Fifty dollar, sir!*’ klinkt het in koor.

Hoewel we geen enkel idee hebben wat de prijs is van een rit naar ons hotel, lijkt dat toch echt te veel. Terwijl we onze hoofden schudden duiken we een bankkantoor in om te ontkomen aan de taximannetjes. Daar wisselen we ons geld om in Libanese lires. De mannetjes zien door het raam van het wisselloket hoe we het geld in onze portemonnees doen. We vragen de man achter het venster wat een rit naar het centrum van Beiroet moet kosten. Hij lacht een beetje, kijkt met een schuin oog naar de mannetjes en antwoordt: ‘*Thirty dollars.*’ We weten genoeg.

‘*Twenty dollar to the centre,*’ zeggen we als we de horzels weer tegemoet treden.

De mannetjes vallen een seconde of drie stil. Dit hadden ze duidelijk niet verwacht. Daarna barst het geluid weer los: ‘*Forty!*’

We zien er een paar weglopen naar andere potentiële slachtoffers. De volhouders zeggen: ‘*Thirty, then you have a deal*’ met een gezicht

dat het echt, echt niet anders kan, dat zij het ook het liefst anders zouden willen, maar dat dit nu eenmaal de prijs is die ze moeten rekenen. ‘Thirty sir. Kijk naar mijn pasje en heb begrip alstublieft.’

Maar we zijn niet te vermurwen. Terwijl we ons een weg door de taximannetjes heen banen, zeggen we dat we anders wel gaan lopen. *‘Twenty, or we walk all the way!’*

Er breekt iemand. Zonder ons verder ook nog maar een blik te gunnen gaat een mannetje met het nodige chagrijn akkoord. Een seconde later zijn alle andere taximannetjes verdwenen.

We volgen zijn gebarende handen en belanden met onze koffers achter ons aan rollend helemaal aan de zijkant van de standplaats waar ons het kleinste, ongemakkelijkste taxi'tje van Libanon wordt gepresenteerd. Dan blijkt dat onze man niet zelf rijdt. Hij blaft wat instructies naar een oude grijsaard met een kromme rug die zelf eigenlijk ook niet blij lijkt te zijn met onze komst. Hij schiet een sigaret weg en mompelt dat we maar plaats moeten nemen. We klauteren met enige moeite in het wagentje. Koffers moeten we op schoot houden, er is geen achterbak. Vlak voordat we instappen kijken we nog even snel rond: we zien duizenden lichtjes branden in de nacht.

We zijn er.

De talkshow

In de winter van 1985 zitten wij nog op school. Een jaar waarin we studeren op Engelse en Franse taallijstjes en ons hoofd breken over wiskundige vergelijkingen met een of meerdere onbekenden.

Sonja Barend is in die dagen met haar wekelijkse talkshow goed voor *Boer zoekt Vrouw*-achtige kijkcijfers, oplopend tot een paar miljoen kijkers per uitzending. Reden ook waarom de aflevering waarin Stanley Hillis optreedt, op zaterdag 26 januari dat jaar, die maandag daarop bij alle koffieautomaten van Nederland het gesprek van de dag is. Ook bij ons op school praat iedereen erover. Als het al niet in de gang is, tussen de lockers en de kantine, dan wel in de godsdienstles waarin de docent het item ziet als voorbode voor de teloorgang van de nationale televisie. ‘Waar gaat het heen met onze samenleving als zélf criminelen zendtijd krijgen? Dan zijn we toch in een neerwaartse spiraal beland?’

We kunnen ons de uitzending nog goed herinneren zonder hem destijds live te hebben gezien. De beelden van de man, met pruik, zonnebril en snor waren instant iconisch. Op maandag 28 januari, twee dagen na het interview, prijkt dat wat carnavaleske gezicht groot op de voorpagina van *De Telegraaf*. Het beeld heeft iets amateuristisch, maar ook iets sinisters.

Waarom had Sonja Barend zich laten uitdagen om in de krochten van de Nederlandse onderwereld af te dalen? Waarom hadden ze een crimineel zendtijd gegeven? Haar eigen sensatiezucht en die van haar redactie? Dat zij is ingegaan op de journalistieke avances van een man

die – zoals men zegt – geschoten heeft op de politie en goed is voor enkele tientallen inbraken en bankroven, is tot daar aan toe. Het is vooral de ‘trendbreuk’ van haar programma die haar kritiek bezorgde: de koele interviewstijl op een andere locatie dan de ‘warme studio’, de verbeterde toon van Hillis, vol ingehouden woede, zijn onheilspellende boodschap richting politie en samenleving, het idee dat de politie deze man niet te pakken had gekregen en hij *on the run* is, en daarbij ook nog eens ‘vuurwapengevaarlijk’ zou kunnen gaan worden.

Tegenwoordig zijn de beelden van het item dat eind januari 1985 werd uitgezonden gewoon op YouTube te zien, in verschillende versies zelfs; eentje met enkel het interview, en een met het interview en de gesprekken die daaromheen in de studio met gasten plaatsvonden. Waar Hillis destijds voor de kijkers thuis als een schim voorbij trok in een licht-informatief amusementsprogramma, zullen nu dagelijks misdaadliefhebbers het terugkijken om de crimineel in al zijn finesses te kunnen waarnemen. Het moment van toen is uit zijn context gehaald en beeldmateriaal geworden voor de fanatici.

Het item heeft inmiddels voor de argeloze kijker ook aan kracht ingeboet: de Hillis van toen was een spook in de nacht, de Hillis van nu een figurant in een malle gedateerde uitzending vol grote brillen en deftig archaïsch taalgebruik.

En toch is het interessant om die YouTube-opname nog eens goed te bekijken, niet zozeer om nostalgische redenen, maar vooral om de historische impact ervan te kunnen doorgronden. Een televisiefragment dat op één lijn staat met de bijdrage van Heinekenontvoerder Willem Holleeder aan het programma *College Tour* in 2012. Ook al zo’n uitzending van een goed bekeken televisieprogramma waar de bijdrage van een crimineel voor verontwaardiging zorgde. Holleeder en Hillis, ze zullen in dit boek vaker samen voorkomen, ze delen veel, onder meer deze bizarre sprong naar media-aandacht, in beide gevallen op te vatten als een provocatie naar politie, pers en publiek.

We gaan de uitzending even minuut voor minuut langs. Plaats van handeling is debatcentrum De Rode Hoed in Amsterdam. Gasten zijn onder anderen advocaat van Hillis, mr. Leo Spigt, de gevangenisdirecteur van de Bijlmerbajes Scheffelaar Klots en Klaas Wilting, de voorlichter van de Amsterdamse politie.

Politievoorlichter Wilting heeft eerder die dag een lijst gekregen van een aantal rechercheurs aan de Lijnbaansgracht met daarop alle belangrijke overvallen die aan Hillis zijn toegeschreven. De politiepersvoorlichter legt ietwat humeurig ogend uit dat het nieuws dat Hillis een aantal jaren eerder een agent zou hebben beschoten niet klopt, hoewel zijn afdeling van de Amsterdamse politie dit wel eerder zo naar buiten heeft gebracht, iets dat hij wil rechtzetten. Hillis was wel bij het bewuste schietincident aanwezig maar zijn wapen haperde. De schutter die een agent in zijn knie had geschoten was een kameraad van Hillis. Wilting heeft het over 'een zekere Roy'.

Maar dat Hillis niet zelf heeft gevuurd maakt hem niet minder boosaardig, zo stelt de politievoorlichter gedurende de paar seconden zendtijd die hij krijgt.

'De man staat in mijn ogen symbool voor een type crimineel dat de maatschappij jarenlang heeft ontwricht met zijn acties waarbij talloze slachtoffers zijn gevallen. Mensen die ernstig getraumatiseerd zijn geraakt door zijn intimidaties [...] Uit verhoren weten we dat Hillis heeft toegegeven dat hij wel degelijk zou hebben geschoten als zijn wapen wel had gewerkt.'

En er is nog iets, zo licht Wilting toe: 'Bij de bewuste actie zou Hillis zijn vuurwapen in de maag van een taxichauffeur hebben geduwd, om zo een wagen te kunnen kapen.'

Na wat commentaar van de andere studiogasten, onder wie Hillis' advocaat mr. Leo Spigt, die een pleidooi start over de onschuld van zijn cliënt, verplaatst talkshowhost Sonja de aandacht naar elders. Ze zegt de eerder die maand uit de Bijlmerbajes ontsnapte bankrover die dag te hebben gesproken en wil de aanwezigen in de studio en de kijkers thuis daarmee confronteren.

Terwijl het studiorumoer nog klinkt vertelt Hillis voor de draaiende camera's op fluisterende toon dat hij best wil toegeven dat hij de nodige delicten op zijn naam heeft staan, maar zelden tot nooit geweld heeft hoeven gebruiken. Witheet van woede is hij nu hij in een televisieprogramma – van 'Ivo Niehe, of hoe heet die man ook alweer?' – is afgeschilderd als 'een schietgrage gek' voor wie het publiek dient op te passen. Zijn advocaat had hem enkele dagen eerder al moeten kalmeren want hij was er helemaal 'holderdeboter' van.

Het gesprek – gekenmerkt door een indringende vraagstelling van Barend – geeft vervolgens een inkijkje in het leven van de voortvluchtige crimineel. Hillis vertelt hoe hij is ontsnapt uit de Bijlmerbajes met het touw dat hij heeft 'weggemoffeld' uit de gymzaal, waarop een staaltje boevenromantiek volgt.

'Ik ging praktisch nooit luchten maar wel om de tijden bij te houden en te laten merken dat ik geen verdenking op me laad. Er was wel een speciale bewaking voor me maar die tijden had ik zo uitgekiend dat als die wacht afgelost werd dat ik dan een minuut zou hebben. Ik heb op mijn gemak mijn jas uitgetrokken. Had alle spullen in een zak om mijn nek zitten, die heb ik uitgelegd op dat hele kleine luchtplaatsje. De muren zijn vijfenhalve meter, er staat een paal op het dak voor de lichtmasten. Dat touw had ik negen meter lang gemaakt en die haken bleven om de paal hangen en zo ben ik naar boven geklommen en naar buiten gegaan. Ik ben nog over de metrolijn gekropen en heb nog even achter me gekeken of iemand nog aandacht aan me gaf. Er stond een auto klaar. Ik heb vernomen dat het een gestolen wagen was. Wat dus niet zo was, hè.'

Ook vertelt hij over zichzelf als privépersoon, als iemand die 'altijd families gehad heeft'. En geeft hij aan al vanaf zijn achttiende overvallen te plegen. Grinnikend: 'Dat kan ik nu wel zeggen want die eerste keer is toch al verjaard.'

Daarna is hij een tijdje in het buitenland geweest waar geen overvallen gepleegd werden. 'Ik zat, zeg maar, in het Vreemdelingenlegioen in Afrika en weet wat het is om een wapen ook echt te han-

teren.’ Geld heeft hij zeker overgehouden aan al zijn roofactiviteiten. ‘Moeilijke vraag. Niet dat ik helemaal in de slappe was zit, maar ik heb wel wat achter de hand, ja.’

Sonja wil weten of hij niet doorheeft dat tientallen mensen zwaar getraumatiseerd zijn door zijn acties. Hillis geeft aan dat hij zich daarvan bewust is, maar praat handig verder over de aanleiding voor dit interview: de hetze die de politie tegen hem voert. ‘Er is nu al sprake van een “rage” in alle clubs en cafés waar ik vroeger kwam.’

Hij duidt ook de oorzaak van de hetze: de prestigestrijd tussen hem en de recherche zoals die sinds de beschieting van een agent is ontstaan, vijf jaar eerder. Na die bewuste kogelregen is er volgens Hillis een situatie ontstaan waarin hij bang is dat hij de kogel krijgt. ‘Niet in een eerlijk vuurgevecht. Maar op een achterbakse manier. Daar ben ik bang voor, ja.’

Hij waarschuwt voor een ‘Mesrine-stijl’, zoals hij dat noemt. Een totale uitbarsting van geweld tussen een voortvluchtige verdachte en de politie, zoals in de jaren zestig en zeventig tussen de bankovervaller Jacques Mesrine (1936-1979) en de Franse autoriteiten, waarbij meerdere slachtoffers zijn gevallen, onder wie Mesrine zelf.

Interessanter nog is het vervolg dat Hillis eraan geeft, want Sonja begrijpt nauwelijks waar hij het over heeft en de crimineel legt traag uit wat hij bedoelt: ‘Een Mesrine-stijl, wat dat betekent? Dat men in die hetze die nu gevoerd wordt, dat men zijn grenzen gaat verleggen, wat voor mij nog tolerant is, begrèp je? Ik heb mijn grenzen gelegd tot zover en daar wil ik niet overheen gaan maar met deze hetze is het... heb ik maar een klein duwtje nodig om daar overheen te gaan stappen. Het is toch zeer eenvoudig, of het hoeft niet eenvoudig te zijn, maar dat een bepaald persoon, dat als je zo wordt afgeschilderd dat je er dan ook in gaat geloven? In de vijfenhalf jaar dat ik nu vastzit – met uitzondering van die vier ontsnappingen – is er geen een directielid of medegedetineerde die ooit door mij bedreigd is geweest of zelfs ooit meer dan een onvertogen woord van mij heeft gehoord.’